

Mesterházi Márton GALÍCIA

Öthatod Magyarországnyi terület, nyolcmillió lakos – rutén/ukrán, lengyel, zsidó, német – olajkutat, virágzó mezőgazdaság: ez volt Galícia, a Habsburg Birodalom koronabirtoka és éléskamrája 1914-ig.

Az osztrák–magyar haderő augusztus 19-től vonult fel a határokra (ne részletezzük, hogyan). Minden hadviselő fél rettegett a kémektől – a Habsburg vezér- és tisztikar meggyőződése szerint Galíciában ezek rutének voltak. „Saját földünk ellenséges hadműveleti terület” – jelentette ki Conrad von Hötzendorf. 25-30 ezer rutént végeztek ki a katasztrofális vereség után, szeptember 11-én elrendelt általános visszavonulásig.

kémgyanúsak

Az orosz cár Galíciát nagy-orosz területnek nyilvánította. A ruténoktól következésképp „csak” az identitásukat – sajtójukat, iskoláikat, görög-katolikus egyházukat – vették el. De volt ott 872 ezer zsidó és 90 ezer német. Őket mint kémgyanúsakat tízezzel deportálták Szibériába és Turkesztánba.

A helyben maradt zsidóknak mindenkinél nyomorúságosabb sors jutott. A büszke kozákok már augusztus végén elkezdték a pogromokat, melyeket a győzelem után a cári tisztikar buzgó helyeslésével számolatlanul folytattak: raboltak, gyűjtögettek, erőszakoltak, tömegesen gyilkoltak.

A birodalomból átvezényelt hivatalnokok – a szakma legalja – civilizáltabb módszereket alkalmaztak: tízezer koronás bírságokat, kollektív elbocsátásokat, vagyonelkobzást, kényszermunkát, lakhely-elhagyási tilalmat rendeltek el.

Aztán 1915 júniusában az osztrák–magyar hadsereg kiszorította az oroszokat – és újra kezdődött a rutének elleni kémhisztéria.

Végül is a háború első évében Ferenc József egymillió alattvalója menekült Galíciából nyugat felé. Az oroszok elől százezzel a zsidók, ezreivel a németek; Przemysl és Krakó stratégiai kiűritése miatt tízezzel a lengyelek. 1914 novemberében már 90 ezren voltak Cseh-, 25-25 ezren Morva-, illetve Stájerországban, 140 ezren Bécsben.

A gyalog és szekéren vonulókat lezárt marhavagonokban követték a hatósági transzportok. A három gyűjtő–indító állomás után két cseh ellenőrző állomás jött: tetvetlenítés, vallás és nemzetiség szerinti szortírozás, két hét karantén. Majd indulás az ideiglenes tartózkodási helyre: rutének Karintiába, lengyelek Csehországba és Szlovéniába, zsidók Morvaországba; aki tudott, Bécsbe.

200 ezren éltek például barakk-táborokban: családonként egy deszkafalú helyiség, ajtó helyett függöny, sötétség, hideg, bűdös – a háború végére a táborlakók (mondhatnánk úgy is: börtönlakók) egyharmada meghalt.

Ritka esetekben, vidéken – ahol hiányzott a munkáskéz – tisztességgel fogadták a menekülteket. Állami és civil jótékonyági szervezetek osztottak segélyt, meleg ruhát, igyekeztek orvosi ellátást, munkahelyet biztosítani. (Más szervek mindent elkövettek, hogy megkeresítsék az életüket.)

félelem és gyanakvás

Alapvetően azonban félelem és gyanakvás fogadta a galiciánereket. Közvélekedés szerint járványokat terjesztettek, továbbá sok ezer álcázott cári tiszt vegyült el közöttük. De a legenyhébb esetben is hivatlan kenyérpusztítónak tekintették őket – miközben egyre fokozódott a drágaság és az élelmiszerhiány. 1914 végén Bécs-szerte 'eredjetelek haza' üzenetű plakátok jelentek meg.

A magyar kormány úri módon oldotta meg a kérdést. Galícia osztrák koronabirtok, a probléma Ausztriáé, oldják meg ők. Lezárták a határátkelőket, a tízezerszám szabálytalanul átvándorló migránsokat kitoloncolták.

Az egyik gyűjtő–indító állomás Oswiecim (ismertebb, német nevén Auschwitz) volt.

kép | austrianphilately.com

Eerie 28/5

Nr 234. Galizische Flüchtlinge.